

อัพยัคัพท์

คือศัพท์ที่ไม่ได้แจกด้วยวิภัติทั้ง ๗ อย่างนามศัพท์ คงรูปอยู่อย่างเดียว แบ่งเป็น ๓ คือ ๑) **อุปสรรค** ๒) **นิบาต** ๓) **ปัจจัย**

อุปสรรค ใช้นำหน้านามนาม คุณนาม และกิริยา ให้พิเศษขึ้นเมื่อนำหน้านาม มีอาการคล้ายคุณนาม [คือเป็นวิเสสนะ] เมื่อนำหน้ากิริยา มีอาการคล้ายกิริยวิเสสนะ

อุปสรรค ๒๐

อติ ยิ่ง, เกิน, ล่วง	อุป	เข้าไป, ไกล, มั่น
อธิ ยิ่ง, ไหญ่, ทับ	นิ	เข้า, ลง
อภิ ยิ่ง, ไหญ่, จำเพาะ, ข้างหน้า	นิ	ไม่มี, ออก
อนุ น้อย, ภายหลัง, ตาม	ป	ทั่ว, ข้างหน้า, ก่อน, ออก
อป ปราศ, หลีก	ปฏิ	เฉพาะ, ตอบ, ทวน, กลับ
อปี, ปิ ไกล, บน	ปริ	รอบ
อุ ขึ้น, นอก	วิ	วิเศษ, แจ้ง, ต่าง
อว, โอ ลง	ส	พร้อม, กั้ม, ดี
ปรา กลับความ	สุ	ดี, งาม, ง่าย
อา ทั่ว, ยิ่ง, กลับความ	ทุ	ชั่ว, ยาก

นิบาต

นิบาต ใช้ลงในระหว่างนามศัพท์บ้าง กิริยาศัพท์บ้าง บอกอาการปนะ กาล ที่ ปริเฉท อุปไมย ปฏิเสธ ความได้ยินเล่าลือ ความปริกัป ความถาม ความรับ ความเตือน เป็นต้น

นิบาตบอกอาการปนะ

ยคุเม สรวมชีพ, ขอเดชะ
กนฺเต, ภทฺเต ข้าแต่ท่านผู้เจริญ (ผู้น้อยพูดกับผู้ใหญ่)

ภณ	พนาย (คนผู้ดีเรียกคนใช้)
อมฺโห	แน่ผู้เจริญ (ใช้เรียกชายด้วยวาจาสุภาพ)
อาวุโส	ดูก่อนผู้มีอายุ (พระพรหมแก่ เรียกพระพรหมอ่อน, พระเรียกคฤหัสถ์)
เร, อเร	เว้ย, โว้ย (เรียกคนเลวทราวม)
เห	เฮ้ย (เรียกคนเลวทราวม)
เช	แม่ (เรียกสาวใช้)

นิบาตบอกกาล

ทิวา	วัน	ปาโต	เช้า
สุเว	ในวัน	สาย	เย็น
หิโยโย	วันวาน	อล	ครั้งนั้น
เสว	วันพรุ่ง	สมปติ	บัดเดี๋ยวนี้
อภิกุขณ	เนื่องๆ	อายุตี	ต่อไป

นิบาตบอกที่

อุทฺธ, อุปริ	เบื้องบน	โอร	ฝั่งใน
อโร	เบื้องต่ำ	ปาร	ฝั่งนอก
อนฺโต	ภายใน	หุ	โลกอื่น
ติโร, พหิ, พหิทฺธา, พหิธา	ภายนอก	สมมุขา	ต่อหน้า
เหตุฐา	ภายใต้	ปรมมุขา	ลับหลัง
อนฺตรา	ระหว่าง	โร	ที่ลับ

นิบาตบอกปริจเฉท

กิว	เพียงไร	สมนฺตา	โดยรอบ
ยาว	เพียงใด	ตา	เพียงนั้น
ยาวตา	มีประมาณเพียงใด	ตาตา	มีประมาณเพียงนั้น
กิตฺตาตา	มีประมาณเท่าใด	เหตุตาตา	มีประมาณเท่านั้น
ยาวเทว	เพียงใดนั้นเทียว	ตาเทว	เพียงนั้นนั้นเทียว

นิบาตบอกอุปมาอุปไมย

ยตา, เสยยตา	ฉันใด	วिय	ราวกะ
ตลา, เอว	ฉันนั้น	อิว	เพียงดั่ง

นิบาตบอกประการ

กถ	ด้วยประการไร	ตลา, เอว	ด้วยประการนั้น
-----------	--------------	-----------------	----------------

นิบาตบอกปฏิเสธ

น, โน	ไม่, ห้ามได้	อล	พอ, อย่าเลย
มา	อย่า	ว	เทียว
วินา	เว้น	เอว	นั้นเทียว

นิบาตบอกความได้ยินคำเล่าลือ

กิริ, ขลุ, สุท ได้ยินว่า

นิบาตบอกปริกัป [คาดคะเน]

เจ	หากว่า	อปฺเปว	นาม ชื่อแม่ไหน
สเจ, อล	ถ้าว่า	ยฺนฺนุ	กระไรหนอ
ยทิ	ผิวว่า		

นิบาตบอกความถาม

กิ	หรือ, ทำไม, อย่างไร	กจฺจิ	แลหรือ
นุ	หนอ	กถ	อย่างไร
นฺนุ	มีใช่หรือ [เชิงปฏิเสธ]	เสยยลิต	อย่างไรนี้
อุทาหุ, อาหุ	หรือว่า		

นิบาตบอกความรับ

อาม, อามฺนฺตา เออ, (ครับ, ค่ะ, ใช่ ฯลฯ)

นิบาตบอกความเตือน

อิงฺฆ	เชิญเกิด	หนฺท, ตคฺฆ	เอาเกิด
--------------	----------	-------------------	---------

นิบาตสำหรับผูกศัพท์และประโยค

ปน, ตุ	ก็, ส่วนว่า	อลว	อีกอย่างหนึ่ง
จ	ก็, จริงอยู่, หนึ่ง,	วา	หรือ, บ้าง, ก็ดี, ก็ตาม
	ด้วย (และ)	อปี	แม่, บ้าง
หิ	ก็, จริงอยู่, เพราะว่า	อปีจ	เออ ก็

นิบาตสักว่าเป็นเครื่องทำบทให้เต็ม

นุ, วต	หนอ	เว, หเว	เว้ย, แล	สุ	ติ
โห	แล	โว	ไวย, แล		

นิบาตมีเนื้อความต่างๆ

ปุน	อีก	สห, สหุธิ	กับ, พร้อม
ปุนปฺปุนํ	บ่อยๆ	สยํ, สามํ	เอง
สณิกํ	ค่อยๆ	นูน	แน่
ภยโย	ยิ่ง	อหฺธา, อวสฺสํ	แน่แท้
ภยโยโส	โดยยิ่ง	อญฺญตฺตลฺ	โดยแท้
สมฺมา	โดยชอบ	ปจฺจมา	ภายหลัง
มิจฺจมา	ผิด	ปฏฺฐาย, ปฏฺฐติ	จำเดิม
มุสา	เท็จ	ภยฺจาปี	แม่น้อยหนึ่ง
มุธา	เปล่า	ภวฺจิ	บ้าง
อุจฺจํ	สูง	อารา	ไกล
นีจํ	ต่ำ	อาวี	แจ้ง
สกี	คราวเดียว	อโห	โอ
สตกฺขตฺตํ	ร้อยคราว	อโถ	หนึ่ง
ดาว	ก่อน	นานา	ต่างๆ
ปฐฺมํ	ก่อน, ที่แรก, ครั้งแรก	เตนฺหิ	ถ้าอย่างนั้น
นาม	ชื่อ, ชื่อว่า, ธรรมดา, ธรรมชาติ		
อิติ	เพราะเหตุนี้, ว่า...ดังนั้น, ด้วยประการฉะนี้, ชื่อว่า		

ปัจจัย

ลงท้ายนามศัพท์ เป็นเครื่องหมายวิภัตติ

ลงท้ายธาตุ เป็นเครื่องหมายกิริยาและวิภัตติ

• โตะ ปัจจัย ใช้ลงท้ายนามนามและศัพท์นาม

เป็นเครื่องหมาย ตติยวิภัตติ แปลว่า ข้าง

เป็นเครื่องหมาย ปัญจมีวิภัตติ แปลว่า แต่

ยโต	แต่-ใด	เอกโต	ข้างเดียว
ตโต	แต่-นั้น	อุกโต	ข้างทั้งสอง
เอโต, อโต	แต่-นั้น	ปรโต	ข้างอื่น
อิโต	แต่-นี้	อปรโต	ข้างอื่นอีก
อมฺโต	แต่-โน้น	ปรฺโต	ข้างหน้า
อญฺญโต	แต่-อื่น	ปจฺจโต	ข้างหลัง
อญฺญตฺรโต	แต่-อันใดอันหนึ่ง	ทกฺขิมโต	ข้างขวา
สพฺพโต	แต่-ทั้งปวง	วามโต	ข้างซ้าย
ภฺโต	แต่-ไหน	อุตฺตรโต	ข้างเหนือ
กตฺรโต	แต่-อะไร	อธฺรโต	ข้างล่าง
อิตรโต	แต่-นอกนี้		

• ตฺร ตฺล ห ฐ ธิ หิ หํ หิณฺจณํ วั ปัจจัย ใช้ลงท้ายศัพท์นาม

เป็นเครื่องหมาย สัตตมีวิภัตติ แปลว่า ใน

ยตฺร,	ยตฺล,	ยหิ, ยหํ	ใน-ใด
ตตฺร,	ตตฺล,	ตหิ, ตหํ	ใน-นั้น
อตฺร,	อตฺล, เอตฺล,	อิธ, อิห	ใน-นี้
อญฺญตฺร,	อญฺญตฺล		ใน-อื่น
กตฺร,	กตฺล,	ภฺหิ, ภฺหํ	ใน-ไหน
สพฺพตฺร,	สพฺพตฺล,	สพฺพธิ	ใน-ทั้งปวง
เอกตฺร,	เอกตฺล		ใน-เดียว
อุกยตฺร,	อุกยตฺล		ใน-สอง

• ทา ทานิ รหิ ฐนา ทาณํ ฐช ฐชฺ ปัจจัย ใช้ลงท้ายศัพท์นาม

เป็นเครื่องหมาย สัตตมีวิภัตติ แปลว่า ใน ลงในกาล

อย่างเดียว

ยทา ในกาลใด, เมื่อใด

ตทา ในกาลนั้น, เมื่อนั้น

เอกทา ในกาลหนึ่ง, (บางที)

สพฺพทา, สทา ในกาลทั้งปวง,

ในกาลทุกเมื่อ

กทา ในกาลไร, เมื่อไร

กทาจิ ในกาลไหน, บางคราว

อิทานิ, เอตฺรหิ ในกาลนี้, เดียวนี้

• ตเว ตฺ ปัจจัย ในนามกิตก์ ใช้ลงท้ายธาตุ*

เป็นเครื่องหมายจตุตถวิภัตติ แปลว่า เพื่ออัน, เพื่อการ

เป็นเครื่องหมายปฐมวิภัตติ แปลว่า อ.อัน, อ.การ

กาทเว เพื่อการทำ

กาคฺตุ เพื่อการทำ, อ.การทำ

• ตฺน ตฺวา ตฺวาน ปัจจัย (กับทั้งปัจจัยที่อาเทศออกจาก

ตฺวา) ในกิริยากิตก์ ใช้ลงท้ายธาตุ เป็นเครื่องหมาย อัพยกิริยา

(คือแจกด้วยวิภัตติไม่ได้)

กาคฺตฺน กตฺวา กตฺวาน ทำแล้ว

* ทำให้เป็นกิริยานาม

นิบาตเพิ่มเติม:

ขิปฺปํ สหสา พลัน, โดยพลัน

อญฺญตฺตฺร เว้น, แยก

อญฺญตฺร (ศัพท์นาม) คนใดคนหนึ่ง

อญฺญตฺร (ศัพท์นาม) ใน-อื่น (= อญฺญสฺมี)

ยโต = ยสุมา

ยตฺร = ยสุมี

ยทา = ยสุมี กาล

กตฺลจิ ใน-ไหน, ในที่ไหน,

บางที่